

Cocreatie met ouders en jeugd

Samen komen we verder!

Colofon

Uitgever: JSO en De JeugdZaak
Tekst: Marjan Möhle, JSO
Martine Jansen, De JeugdZaak
Met dank aan: Leon van Lier, Fietje Schelling, Louis Pronk, JSO
Bert Prinsen, Jan Willem Roseboom, De JeugdZaak
Stefanie Jansen, Maarten Pieters, TheCoCreators
Datum uitgave: Mei 2015
Bezoekadres: JSO
Nieuwe Gouwe Westzijde 1, 2802 AN Gouda
Postbus 540, 2800 AM Gouda
T 0182 547888
F 0182 547889
E info@jsn.nl
www.jsn.nl

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door financiële steun van provincie Zuid-Holland

Copyright © 2015 JSO en De JeugdZaak

Uit deze uitgave mag niets worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, retrieval systemen of op welke andere wijze dan ook zonder toestemming van JSO.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Wat is cocreatie?	6
Cocreatie in het jeugddomein	9
Aan de slag met cocreatie: drie voorbeelden	11
Stigmakwartet	12
Ontwikkeling aanbod jonge vaders	13
Ontwerplab Toekomstplan	15
Leren van ervaringen: 7 tips voor cocreatie	17

Inleiding

De verhouding tussen overheid en burgers verandert fundamenteel. Ook in de zorg voor jeugd participeren ouders en jeugd steeds actiever. Gezinnen zijn al lang niet meer alleen cliënt, maar zijn zelf ook een onmisbare krachtbron. Voor het oplossen van hun eigen (opvoed-)vragen, als bron van informele steun voor elkaar én als bron van ideeën en hulp voor organisaties in de zorg voor jeugd.

Cocreatie is een effectieve manier om actief met ouders en jeugd samen te werken. Door hen niet alleen te raadplegen, maar actief met hen samen te werken aan nieuwe en betere antwoorden en oplossingen. Bovendien maakt cocreatie ouders en jeugd mede-eigenaar van het probleem of dilemma. Op die manier geeft cocreatie concreet handen en voeten aan de nieuwe Jeugdwet, waarin de verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien van jeugdigen allereerst bij de ouders en de jeugdige zelf is gelegd.

JSO en de JeugdZaak en deden in 2014 samen met ouders, jongeren, hulpverleners, ambtenaren, vrijwilligers en nog veel meer betrokkenen ervaring op met cocreatie. In deze publicatie vindt u een weerslag van de ervaringen en resultaten.

We hebben gemerkt dat cocreatie leidt tot een diepgaand inzicht in wat de gebruikers drijft. Oplossingen die in cocreatie zijn ontstaan sluiten beter aan bij hun wensen en behoeften en zijn effectiever dan aanbodgestuurde zorg. Bovendien levert cocreatie alle betrokkenen veel inspiratie en energie op!

Samen met alle deelnemers hopen wij dat de informatie en voorbeelden u zullen inspireren om cocreatie ook toe te passen in uw werk.

Samen met ouders en jeugd - cocreatie

Wat is cocreatie?

De term cocreatie wordt de laatste tijd veelvuldig gebruikt. Vaak wordt de term verward met andere vormen van participatie, zoals inspraakrondes, focusgroepen of klantenpanels. Wij gebruiken hier het begrip complete cocreatie, dat als volgt wordt gedefinieerd:

Complete cocreatie is het proces van vormgeven van een product, dienst, voorziening, belevenis, merk en/of communicatiemiddel en alles daaromheen in continue productieve samenwerking met de eindgebruiker en eventuele andere relevante partijen (Jansen & Pieters, 2013).

Hieronder worden de uitgangspunten van deze definitie nader toegelicht.

Eindgebruiker als bepalende factor

Complete cocreatie onderscheidt zich ten eerste van andere vormen van cocreatie en participatie doordat de eindgebruiker een bepalende stem heeft in het hele proces. Daarnaast kunnen mogelijke andere relevante partijen toegevoegd worden, zoals stakeholders, samenwerkingspartners, externe specialisten of zelfs concurrenten.

Uitgangspunt is dat samenwerking tussen organisatie en eindgebruiker noodzakelijk is om te komen tot échte waardevermeerdering. Om tot een ideale uitkomst te komen kan de organisatie niet zonder de eindgebruiker; andersom heeft de eindgebruiker de organisatie ook nodig om zijn vraag of behoefte optimaal te vervullen. De verschillende partijen beschikken over aanvullende kennis en vaardigheden.

Proces in plaats van instrument

De tweede kerneigenschap van cocreatie is de betrokkenheid van gebruikers bij het hele totstandkomingsproces. De eindgebruiker en andere relevante partijen worden in de verschillende fasen van de ontwikkeling continu betrokken. Het is dus niet zo dat de eindgebruikers eenmalig worden geraadpleegd over hun behoeften en dat anderen vervolgens bedenken wat er nodig is om aan deze behoeften tegemoet te komen. Ook is het niet zo dat er een paar prototypes van een product ontwikkeld worden en dat de eindgebruiker hier vervolgens een oordeel over mag geven. Alle betrokkenen leveren een actieve bijdrage aan alle fasen in het proces.

Productieve samenwerking

Ten derde gaat het bij complete cocreatie niet zomaar om samenwerking, maar om *productieve* samenwerking. Productieve samenwerking leidt altijd tot een concreet resultaat en gaat dus verder dan het verzamelen van ideeën of feedback alleen. Hierbij kan het gaan om het vormgeven van een concreet product, zoals het Stigmakwartet dat later in deze publicatie als voorbeeld wordt genoemd, maar ook een vorm van dienstverlening of ondersteuning zoals een Jongeren Informatie Punt. Ook hier geldt dat alle betrokkenen vanuit hun eigen kennis en ervaring een concrete bijdrage leveren die niet beperkt is tot het aandragen van ideeën of het geven van hun mening.

Cocreatie kan op veel verschillende manieren ingezet worden. Zo kan het gebruikt worden om uitdagingen samen met alle betrokkenen in kaart te brengen, innovatieve ideeën te laten opborrelen en om oplossingsgericht en eensgezind in actie te komen. Dat kan in allerlei situaties en op allerlei terreinen: binnen private, publieke of sociale organisaties, buurten of wijken en steden of gemeenten.

Omdat alle betrokkenen als gelijkwaardige partners meedoen in het bedenken van een standpunt, oplossing of actie en allemaal medeverantwoordelijk zijn voor het succes zijn draagvlak en motivatie om een actieve inzet te leveren groot.

Opbrengst inspiratiebijeenkomst: wat vinden eindgebruikers belangrijk bij cocreatie?

In januari 2014 vond de inspiratiebijeenkomst 'Cocreatie: samen met ouders en jeugd' plaats. Op deze bijeenkomst werd het begrip complete cocreatie toegelicht, werden voorbeelden gegeven en gingen deelnemers zelf aan de slag met het verzamelen van ideeën die zij in het kader van de transformatie in de jeugdzorg door middel van cocreatie op wilden pakken. Deze ideeën hebben uiteindelijk geleid tot een aantal concrete projecten in 2014 die door JSO en de JeugdZaak begeleid werden.

Het kan voor organisaties lastig zijn om eindgebruikers te motiveren om deel te nemen aan een cocreatie-traject. Daarom is aan deelnemers gevraagd welke redenen zij hadden om hieraan mee te werken. Hieronder de antwoorden die gegeven werden:

- Ergernis/enthousiasme/relevantie (emotie)
- Iets kunnen winnen/beloning
- Ergens inrollen door beloning, daarna inhoudelijk meer gedreven worden
- Anderen kunnen helpen
- Invloed/voortgang zien
- Serieus genomen worden
- Geen vooronderstellingen/vooroordelen
- Binding met het onderwerp
- Gezamenlijk belang
- Nuttige ervaring opdoen
- Humor/plezier

Inspiratiebijeenkomst 'Cocreatie'

Cocreatie in het jeugddomein

“Een belangrijk uitgangspunt voor cocreatie binnen het jeugddomein is, dat de ideale output alleen te realiseren is als de organisatie en eindgebruikers intensief samenwerken. Dat is omdat zowel organisatie als de eindgebruikers over aanvullende kennis en vaardigheden beschikken. Zo heeft de organisatie kennis van productontwikkeling, van de markt/het domein en de te leveren diensten, van toeleveranciers en van afzetkanalen, terwijl de eindgebruiker de sleutel tot zijn dieper liggende behoeften en streefbeelden heeft, de beste concurrentieanalyse kan doen – namelijk die vanuit gebruikersperspectief –, weet hoe de beslisboom werkt, wie daarin belangrijke beïnvloeders zijn en hoe mond-tot-mond reclame binnen zijn sociale omgeving op gang gebracht kan worden. Dit uitgangspunt impliceert gelijkheid van organisatie en eindgebruiker, ieder vanuit zijn eigen kennis en expertise.” (Jansen & Pieters, 2013).

Cocreatie gaat uit van de basisgedachte dat werkelijke waarde alleen gecreëerd kan worden door en met de eindgebruiker. Voor het jeugddomein betekent dit, dat we ouders en jeugd niet alleen als cliënt beschouwen. Maakten we in de afgelopen jaren de overstap naar klantgericht denken en werken, nu is de blikrichting veel meer dat ouders en jeugd zelf óók een essentiële hulpbron zijn. Dat betekent dat we als organisaties alle mogelijke kanalen – van brainstorms tot social media – moeten benutten om de stem van de ouders en jeugd te laten doorklinken in onze bedrijfsvoering en in onze diensten, producten en communicatie.

“Op werkbezoek gaan met alle betrokken ambtenaren, de wethouder én de doelgroep zelf – in dit geval een aantal jongeren – is niet alleen erg leuk, maar ook zeer inzicht gevend!”

Beleidsadviseur jeugd, betrokken bij ontwikkeling Jongeren Informatiepunt (JIP) Noord

Ook in het ‘publieke domeinsysteem’, inclusief het domein jeugd, wordt de keuze van de ‘klant’ (voor aanbieder, procedure of behandeling) door overheden en non-profit organisaties beïnvloed om de effectiviteit van de dienstverlening te maximaliseren. Van organisaties in de profit-sector kunnen we leren dat dienstverlening effectiever kan worden wanneer alle belanghebbenden actief betrokken zijn bij de totstandkoming daarvan. Anders gezegd: om de ouders en jeugd te binden én effectief van dienst te zijn, moet het aanbod niet alleen voor hen, maar juist ook met hen worden ontwikkeld.

Het inbouwen van waarde en relevantie in het aanbod van het publieke domein jeugd op basis van nauwe samenwerking met de eindgebruiker betekent emancipatie van de doelgroep. Deze ontwikkelt zich van afhankelijke cliënt tot cocreator van zijn eigen welzijn. In de praktijk betekent dit dat er sprake is van een continue en gelijkwaardige dialoog tussen de organisaties die zich bewegen in het jeugddomein en de eindgebruikers, waarbij ouders en jeugd worden aangemoedigd om vragen te stellen, suggesties te doen, ideeën voor nieuw of verbeterd aanbod te ontwikkelen, hun eigen behandelplan te registreren en soms zelfs mede-uitvoerder te worden.

“Mijn moeder vroeg wat ik had uitgespookt omdat ik naar het Gemeentekantoor moest komen. Ik kon zeggen dat ik ging vergaderen. Voor het eerst kwam ik serieus vergaderen op een echt kantoor! Ik voelde me serieus genomen. Wij werden echt als de experts gezien, en dat zijn we natuurlijk ook!”

Jongere, deelnemer ontwikkeling JIP Noord

Cocreatie verkleint de kans dat er diensten worden aangeboden waar geen vraag naar is aanzienlijk. De kans dat de doelgroep het aanbod juist goed weet te vinden, vrijwillig gebruikt, op eigen initiatief

verbetert en actief aanprijst binnen hun sociale kring wordt juist groter. Hiermee kan cocreatie binnen het domein jeugd een positieve bijdrage leveren aan een werkend systeem.

“Pas als je echt naar jongeren luistert kom je te weten wat hen beweegt. En dat blijkt vaak anders te zijn dan je zelf had gedacht.”

CJG-manager, betrokken bij ontwikkeling JIP Noord

“Wij werden als jongeren eindelijk eens serieus genomen. Er werd echt naar ons geluisterd. En wat we zeiden deden ze ook. Het JIP is precies geworden zoals wij het wilden.”

Jongere, deelnemer ontwikkeling JIP Noord

Ontwikkeling JIP Noord (de JeugdZaak)

Ontwikkeling JIP Noord (de JeugdZaak)

Aan de slag met cocreatie: drie voorbeelden

In 2014 hebben JSO en De Jeugdzaak drie trajecten begeleid waarin sprake was van cocreatie. Het begon steeds met een vraag of behoefte van een ouder of een jeugdige. Vervolgens werden relevante stakeholders benaderd en uitgenodigd om deel te nemen aan de eerste bijeenkomst. Dit waren vaak andere ouders en jeugdigen in hun rol als eindgebruiker, maar ook professionals met relevante kennis en ervaring en bijvoorbeeld ook gemeenteambtenaren die mee konden denken over de mogelijkheden om aan te sluiten bij lokaal beleid en/of mogelijke financiering.

Andere mindset

In de eerste bijeenkomst werd altijd eerst stilgestaan bij het begrip complete cocreatie. Wat houdt dit precies in en wat kunnen en mogen we hierin van elkaar verwachten? De gezamenlijke verantwoordelijkheid sprak veel mensen aan, maar vroeg soms ook om een andere *mindset*. Wie dacht dat hij als eindgebruiker alleen maar mee hoefde te denken of zijn mening hoefde te geven moest zijn beeld even bijstellen.

“Ik kwam hier eigenlijk alleen maar uit nieuwsgierigheid, maar nu heb ik opeens een opdracht.”
Deelnemer bijeenkomst cocreatie jonge vaders

Aan de andere kant wordt ook van de initiatiefnemers en de andere stakeholders een andere houding gevraagd. Vooral voor ambtenaren en managers is het een oefening in loslaten. Zij moeten in bepaalde gevallen focus houden op de beleidsdoelstellingen maar het ‘hoe’ overlaten aan de uitkomsten van het cocreatieproces.

Aanwezige kennis en ervaring slim gebruiken

Hiervoor is het nodig dat alle betrokkenen er vertrouwen in hebben dat de benodigde kennis en ervaring aanwezig is in de groep. Als dit niet het geval is, bijvoorbeeld omdat bepaalde specialistische kennis ontbreekt of omdat bepaalde doelgroepen niet vertegenwoordigd zijn, dan is het belangrijk dit te signaleren en samen op zoek te gaan naar personen die deze leemte kunnen vullen.

Tijdens het proces is het belangrijk dat er altijd een ‘gangmaker’ is. Vaak zal dit de oorspronkelijke initiatiefnemer zijn, maar dit hoeft niet per se. De initiatiefnemer zal er allereerst voor zorgen dat er een cocreatie-proces op gang komt. Vervolgens kunnen er ook afspraken gemaakt worden over de begeleiding en aansturing van het traject waarbij slim gebruik gemaakt wordt van de aanwezige kennis en ervaring.

“Ik was gevraagd om gespreksleider te zijn bij zo’n eerste cocreatie-bijeenkomst. Het was voor mij de kunst om vooral het cocreatie-proces dat op gang kwam te faciliteren en niet meteen in de rol van projectleider te schieten. Uiteindelijk bepaal je als groep waar je precies op uitkomt en welke vervolgspraken er worden gemaakt.”

Adviseur JSO

En dan is het zover, er ligt een mooi product of er is een goede nieuwe voorziening ontwikkeld. Deel en vier dit succes met alle betrokkenen. En kijk met elkaar hoe de geest van cocreatie ook behouden kan blijven in het gebruik van het product of de voorziening. Welke rol willen en kunnen de verschillende betrokkenen hierin (blijven) spelen? Wanneer één of meer deelnemers besluiten verder niet betrokken te willen zijn, is het bovendien belangrijk om het op een goede manier af te sluiten.

Stigmakwartet

Veel jongeren in de GGZ hebben last van de vooroordelen die bestaan over psychische problemen of stoornissen. Zij voelen zich niet serieus genomen of geaccepteerd en worden soms gepest. Gebrek aan kennis ligt hier vaak aan ten grondslag. Jongeren met psychische problemen missen voorlichting op scholen over hoe het is om deze problemen te hebben.

Begrip creëren

De jongeren van De Jutters hebben een kwartetspel ontwikkeld waarin verschillende aspecten van psychische problemen naar voren worden gebracht. Hoe denkt iemand die ADHD heeft? En hoe kan je het beste omgaan met iemand die depressief is? Het doel van het kwartetspel is jongeren informeren over psychische problemen en tegelijkertijd begrip te creëren voor de mensen die met deze problemen moeten leven.

Inzet van jongeren in alle fasen

Al aan het begin van het traject kregen de jongeren van De Jutters de gemeente Den Haag zover om een bijdrage te leveren in de vorm van financiering. Vervolgens is het spel door de jongeren zelf samengesteld en ook door een jongere vormgegeven. Bij de definitieve vormgeving krijgt deze jongere ondersteuning van een professionele vormgever. Het spel is vervolgens getest met medewerkers en jongeren van Melior MVO Diensten in Rotterdam en op een middelbare school in Gouda. Hiervoor vond de werving plaats door de jongeren zelf.

Het inzetten van complete cocreatie bleek een grote meerwaarde te hebben voor de verschillende fasen in het traject. Van het eerste idee tot de laatste puntjes op de i bij de vormgeving, van het verkrijgen van financiering tot het werven van jongeren tijdens de testfase; bij al deze stappen bleek de betrokkenheid van jongeren een voorwaarde voor succes.

Gesprek komt op gang

De reacties op het kwartetspel zijn zeer positief. Het spel helpt jongeren om een beter beeld te krijgen hoe zij jongeren met psychische problemen kunnen benaderen en het spel brengt ook een gesprek op gang. Op dit moment wordt er gewerkt aan plannen om het spel door jongeren zelf op scholen te laten spelen als onderdeel van een voorlichtingsles.

Stigma kwartetspel

Ontwikkeling aanbod jonge vaders

Vanuit de gemeente Den Haag is er al langere tijd aandacht voor jonge moeders als doelgroep. Hierdoor was reeds een samenwerking ontstaan tussen de gemeente, JSO en een divers netwerk van vrijwilligers van Caribische komaf. Toen de vraag opkwam of het zinvol zou zijn om ook aandacht te besteden aan jonge vaders is er door de betrokken projectleiders van JSO bewust voor gekozen cocreatie in te zetten.

Er werd een eerste cocreatiebijeenkomst georganiseerd, waarbij een groep van zo'n twintig betrokkenen werd uitgenodigd om na te denken over de betekenis van jong vaderschap. Hierbij stonden vragen centraal als: 'Is jong vaderschap een probleem? Zo ja, wat is dan precies het probleem? Wie is verantwoordelijk voor de oplossing van dit probleem?'

"We hebben er bewust voor gekozen nog geen probleemstelling te definiëren of een idee te presenteren, maar eerst aan de deelnemers zelf te vragen of er volgens hen een probleem is. Ook hebben we bij de deelnemers door middel van een korte vragenlijst geïnventariseerd wat volgens hen nodig is om het probleem dat zij ervaren aan te pakken en welke bijdrage zij hieraan kunnen leveren. We wilden vanaf het begin duidelijk maken dat wij het niet gaan doen, maar dat het iets gezamenlijks moet worden."

Adviseur JSO

Cocreatiebijeenkomst met jonge vaders

Uit de bijeenkomst werd duidelijk dat er behoefte was om hier met een kleinere groep betrokkenen (o.a. mannen die jong vader werden) over door te praten. Tijdens de vervolgbijeenkomsten bleek dat eerst de eigen verhalen en ervaringen gedeeld moesten worden, alvorens men ruimte had om zich te richten op de groep jongens/jonge vaders die op dit moment mogelijk voorlichting of ondersteuning nodig hebben. Het bereiken en betrekken van deze doelgroep bleek echter lastig. De verbindende schakel werd gevormd door een jonge deelnemer die zelf op jonge leeftijd vader was geworden:

"Ik wil graag in gesprek met jongeren die net vader zijn geworden. Ik weet uit ervaring dat het niet altijd makkelijk is. Voor deze jongens is het moeilijker om naar iemand te luisteren die niet echt weet waar het over gaat of die niet weet hoe het voelt om zoiets zelf mee te maken."

Jonge vader, 20 jaar oud, betrokken bij jonge vaderproject

De cocreatie-sessies hebben ertoe geleid dat er een aantal bijeenkomsten zal worden georganiseerd waarin steeds verschillende groepen met elkaar in gesprek gaan over jong ouderschap. Zo zal er een bijeenkomst zijn voor jongens en meiden (jonge vaders en moeders), een bijeenkomst voor jongeren en hun ouders en een bijeenkomst voor jongens en volwassen mannen. Telkens zal weer met de aanwezige groepen nagedacht worden over wat er verder ontwikkeld moet worden, wie er betrokken moeten worden bij dit proces én wie hier een bijdrage aan gaan leveren. De route van het proces is niet van tevoren uitgetekend. De grote winst is dat alle deelnemers vanuit intrinsieke motivatie deelnemen en het thema jong ouderschap bespreekbaar wordt.

Wijens schuld is het dat er een kind komt?
Ta ken su falta ku tin un yu na kaminda?

Op dinsdag 10 februari gaan we met jongens en meiden (leeftijd 14-24 jaar) in debat over jong ouderschap.

Wat vind jij er van?
Wie is er verantwoordelijk om het eventueel te voorkomen?
Wie moet er voor het kind zorgen?

Waar
De Mussen
Hoefkade 602
2526 CM Den Haag

Wanneer
Dinsdag 10 februari 2015

Tijd
Inloop 19.00 uur, aanvang 19.30 uur
Einde 21.30 uur

Informatie
Joyce Kwidama (Etica training en advies) 06 1455 0232
Louis Pronk (JSO) 06 34949750

Flyer debat jong ouderschap

Ontwerplab Toekomstplan

In veel (jeugd)hulporganisaties wordt gewerkt met begeleidings- of hulpverleningsplannen. Hierin staan persoonlijke doelen beschreven en wordt toegelicht op welke manier hieraan gewerkt gaat worden. Voor de jongeren bij Jeugdformaat was het tijd voor een Toekomstplan. Hierin staat niet de begeleiding of de hulp centraal, maar het eigen leven van de jongere en hoe hij zichzelf in de toekomst ziet.

Geen 'praatvergadering'

In ontwerplabs, gebaseerd op de werkwijze van Placemaking¹, hebben jongeren nagedacht en uitgewerkt hoe zo'n Toekomstplan eruit moet zien. Voor het ontwerplab werden jongeren via een filmpje uitgenodigd waarin duidelijk werd dat het niet om een 'praatvergadering' gaat.

Van concrete vraag naar het beste idee

Het ontwerplab kent de volgende opbouw, waarbij het vooral belangrijk is dat deelnemers plezier met elkaar hebben!

- De bijeenkomst begint met een concrete vraag of opdracht, in dit geval: Hoe moet het toekomstplan eruit komen te zien?
- In de eerste ronde (30 minuten) wordt de opdracht besproken in groepjes van maximaal 4 personen, waarbij iedereen aan het woord komt. Deelnemers wordt gevraagd ook ideeën in te

¹ Placemaking is een methodiek om de gebruikers van een ruimte actief te betrekken bij de ontwikkeling van hun leefomgeving. Het idee hierachter is dat openbare ruimtes een positieve invloed hebben op gezondheid, lokale economie, sociale cohesie en culturele ontwikkeling van een wijk. Met behulp van deze van oorsprong Amerikaanse methodiek wordt een plein, straat of park een succesvolle openbare ruimte.

brengen die snel, goedkoop en makkelijk voor verbetering zorgen, om te bedenken wie kan helpen bij deze verbetering en wat zij zelf kunnen doen.

- Per groepje is er ondersteunend materiaal, zoals inspiratiekaartjes, beeldend materiaal met voorbeelden van andere organisaties, etc.
- In de tweede ronde (wederom 30 minuten) proberen jongeren de gezamenlijke wensen of ideeën te tekenen, uit te beelden of over te brengen via foto's of een filmpje.
- Vervolgens bereiden de jongeren in 15 minuten een korte presentatie van hun idee voor.
- Elk groepje krijgt 5 minuten om het idee te presenteren.
- Door middel van stickers of een applausmeter wordt uiteindelijk het beste idee gekozen.

Ruimte voor eigen inbreng

Het ontwerplab over het Toekomstplan leidde tot de volgende uitkomsten:

- Jongeren vinden het belangrijk dat er ruimte is voor eigen inbreng in de vorm van een inleiding, foto's of een filmpje.
- Er moet voor de jongeren begrijpelijke taal gebruikt worden.
- Het Toekomstplan moet er aantrekkelijk uitzien, jongeren kunnen bijvoorbeeld zelf de kaft maken voor hun Toekomstplan.
- Jongeren willen graag aandacht voor positieve punten in hun toekomstplan: goede eigenschappen, talenten, hobby's.
- Het is belangrijk dat het toekomstplan digitaal beschikbaar is.
- Het Toekomstplan moet duidelijk maken hoe ver de jongeren zijn met hun doelen. Ook dit kan door foto's en filmpjes die laten zien wat zij geleerd hebben.

Met de resultaten van de ontwerplabs is samen met jongeren gewerkt aan een nieuwe opzet voor de Toekomstplannen die nu ook daadwerkelijk gebruikt wordt bij Jeugdformaat.

Leren van ervaringen: 7 tips voor cocreatie

“Hoe eenvoudig de uitgangspunten van complete cocreatie ook lijken, in de praktijk kan het vaak lastig zijn om een succesvol cocreatie-project te voltooien. Vaak wordt cocreatie alleen in bepaalde fasen ingezet. Redenen die hiervoor worden opgevoerd, hebben bijna altijd te maken met gebrek aan tijd, capaciteit en/of geld, de overtuiging ‘het al te weten’ of het niet willen verstoren van het eigen creatieve proces.” (Jansen en Pieters, 2013)

Volgens Jansen en Pieters (2013) betekent commitment aan complete cocreatie voor veel organisaties het loslaten van werkwijzen die jarenlang geleid hebben tot goed resultaat. De beste manier om een organisatie hierbij te helpen is volgens hen het creëren van succeservaringen met complete cocreatie. Zij pleiten voor pilots volgens de principes van complete cocreatie, waarbij de belangrijkste beslissers en stakeholders actief worden betrokken. “Wie één keer ‘ruikt’ aan echte cocreatie, gaat ‘om’ en wil nooit meer op een andere manier werken.”

Uit onze ervaringen bleek inderdaad dat deelnemers enthousiast waren over de cocreatie-trajecten. Jongeren vonden het leuk om op een creatieve manier aan de slag te gaan in de Ontwerplabs en te zien dat het eindresultaat ook echt gebruikt werd. Voor gemeenteambtenaren was het waardevol om te zien hoe bevlogen jongeren zelf aan de slag gingen met het ontwikkelen van het Stigmakwartet. Om u verder op weg te helpen geven wij hieronder op basis van onze ervaringen enkele tips voor complete cocreatie.

1. Laat mensen zich welkom voelen

Zorg voor een bijeenkomst in een uitnodigende sfeer, het liefst met wat te eten vooraf of juist na afloop. Heet iedereen expliciet welkom. Bekijk ook het tijdstip en de locatie door de ogen van álle deelnemers. Komt dit voor allemaal gelegen en voelen zij zich hier allemaal thuis of is het vooral het domein van de ‘professionals’? Vraag deelnemers ook wat zij een geschikt moment of geschikte locaties vinden voor de volgende bijeenkomst; laat het niet vanzelfsprekend zijn dat dit altijd op dezelfde tijd en dezelfde locatie plaatsvindt.

2. Alle kennis en ervaring aan boord?

Bedenk aan het begin wie er allemaal betrokken moeten zijn om een bepaalde vraag te beantwoorden: welke kennis hebben we nodig en wie heeft die in huis, wiens ervaringen zijn voor ons relevant, welke sleutelpersonen bieden voor ons toegang tot personen en/of voorzieningen die wij hierbij nodig hebben, wie zijn er straks allemaal betrokken bij de uitvoering en evaluatie? Bevraag elkaar hier uitgebreid op. Toch nog iets of iemand over het hoofd gezien? Aarzel dan niet om deze persoon alsnog erbij te betrekken.

Zoek je nog naar deelnemers/betrokkenen met een bepaalde achtergrond (bewoners, jongeren, professionals, experts) en kan je hen niet bereiken? Onderzoek voor welke thema’s zij wel warmlopen en probeer hierop aan te sluiten. Gebruik hiervoor ook social media. Heb je een relevante deelnemer gevonden, vraag deze dan om vrienden en kennissen uit dezelfde doelgroep te mobiliseren.

3. Smeed het ijzer als het heet is

Maak direct gebruik van initiatieven of ideeën die er tijdens de bijeenkomst opkomen. Maak mensen verantwoordelijk voor deze initiatieven door te vragen wat zij nodig hebben om hier zelf mee aan de slag te gaan. Geef mensen hierbij ook de ruimte om dit op hun eigen manier te doen; bedenk dat 'helpen' hierbij al snel gezien wordt als 'sturen'. Voorkom dat je te vroeg focust op 'haalbaarheid' en hierdoor enthousiasme en innovatie in de kiem smooit.

4. Zoek naar laaghangend fruit

Heb oog voor acties waar snel mee 'gescoord' kan worden. Dit geeft veel voldoening voor alle deelnemers, ongeacht hun rol of achtergrond. Denk aan concrete, zichtbare producten die al in de beginfase ontwikkeld kunnen worden, zoals een gezamenlijke uitnodiging voor de volgende bijeenkomst of een filmpje dat samen gemaakt wordt.

5. Neem niets mee!

Het is een veelgehoorde uitdrukking op participatiebijeenkomsten: 'We nemen het mee'. Vaak zijn het dan de professional of producenten die een bepaalde wens of behoefte van de eindgebruiker ter harte nemen. Bij cocreatie geldt: neem niets mee! Laat de ideeën en de energie daar waar ze nodig zijn, namelijk bij alle deelnemers in het cocreatie-traject.

6. Stel samenwerking expliciet aan de orde

Wanneer mensen vanuit verschillende organisaties en verschillende rollen samenwerken is het belangrijk om expliciet te bespreken hoe men wil samenwerken. Wat vinden mensen belangrijk hierin en welke afspraken kunnen hierover gemaakt worden? Benadruk dat ieders inbreng gelijkwaardig is. De kennis van de expert is niet belangrijker dan de ervaring van de eindgebruiker. Wanneer deze met elkaar in tegenspraak (lijken te) zijn moet hiervoor een gezamenlijke oplossing worden bedacht.

7. Wil je snel gaan, ga dan alleen. Wil je ver komen, ga dan samen!

Dit Keniaanse spreekwoord geeft de kern van complete cocreatie weer. Door in alle fasen samen op te trekken wordt er meer bereikt en komt iedereen verder! Natuurlijk is er af en toe de verleiding om, zodra de contouren van het eindproduct zichtbaar worden, te gaan versnellen. Zeker als er sprake is van een deadline. Pas er echter voor op dat je, bijvoorbeeld als initiatiefnemer of projectleider, voor de troepen uit gaat lopen en blijf ook in die laatste fasen samen optrekken!

Samen kom je verder!

Cocreatie is uiterst actueel. Of het nu gaat om bedrijven, overheden, zorgaanbieders of burgers; velen zijn er inmiddels van overtuigd dat een productieve samenwerking met de eindgebruikers nodig is om tot optimale resultaten te komen voor alle betrokkenen. Ook in de zorg voor jeugd is dit het geval. Uit de praktijk en uit onderzoek blijkt dan ook dat jeugdhulp in cocreatie effectiever is wanneer jeugd en ouders zelf hun doelen stellen en realiseren en regisseur zijn van hun eigen hulp.

Cocreatie gaat verder dan het raadplegen van de doelgroep of het aanbieden van een aantal keuze-opties. Het is een continu proces waarbij alle betrokkenen gelijkwaardig deelnemen aan het ontwikkelen van een product of dienst.

In het afgelopen jaar hebben JSO en De JeugdZaak de krachten gebundeld om de mogelijkheden voor cocreatie in de zorg voor jeugdigen en ouders te verkennen en hiermee te experimenteren. Hierbij troffen zij vele enthousiaste jongeren, ouders, professionals, ambtenaren en politici. En het leidde tot mooie producten en initiatieven. In deze publicatie wordt hier verslag van gedaan.

Over JSO

Ruimte en perspectief creëren voor iedereen in de samenleving, daar staat JSO voor. We verbinden mensen en organisaties door kennis en ervaring in te zetten voor het duurzaam en met enthousiasme oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

JSO is een kennis- en adviesbureau binnen het sociaal domein dat inspireert en verbindt en beweging tot stand brengt. Of het nu gaat om het geven van sturing of om de ontwikkeling van professionals: we helpen u om in cocreatie met cliënten te bouwen aan de nieuwe samenleving.

www.jsso.nl

Over de JeugdZaak

De JeugdZaak ondersteunt opvoeders, overheden en organisaties bij het realiseren van werkende zorg voor jeugd. Vanaf de eerste gedachtevorming tot de vormgeving, de implementatie en de perfectionering van de zorg rondom jeugd en gezin. Onze expertisevelden variëren van pedagogiek tot onderzoek en beleid.

“Onze droom is dat kinderen in Nederland gezond en stabiel kunnen opgroeien. Dat de omgeving van kinderen liefdevol en inspirerend is. Dat het gezin een omgeving is waarin kinderen gelukkig zijn. En dat de zorg voor jeugd in dit land zo goed in elkaar zit dat gezinnen die vragen of problemen hebben op tijd de juiste hulp vinden en daar effectief geholpen worden.”

www.dejeugdzaak.nl